

Originalni znanstveni rad

ODREĐIVANJE RAZINE SVIJESTI STUDENATA PRIMALJSTVA U RAZLIČITIM REGIJAMA TURSKE O ODRŽIVOME RAZVOJU: PRESJEČNA ANALITIČKA STUDIJA

Ezgi Dirgar¹, Tuba Yaman², Nursemin Ünal³, Betül Tosun⁴

¹ Department of Midwifery, Faculty of Health Sciences, Gaziantep University, University Blvd, 27310, Şahinbey, Gaziantep, Turska

² Independent Researcher, Gaziantep, Turska

³ Ankara University, Faculty of Nursing, Midwifery Department, Ankara, Turska

⁴ Hacettepe University, Faculty of Nursing, Ankara, Turska

Dopisni autor: Ezgi Dirgar ✉ ezgi.dirgar@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.65241/wh.8.1.14>

Citiranje: Dirgar E, Yaman T, Unal Nursemin, Tosun Betül. Određivanje razine svijesti studenata primaljstva u različitim regijama Turske o održivome razvoju: presječna analitička studija. *World of Health*. 2025;1(8):132-139. <https://doi.org/10.65241/wh.8.1.14>

Primljeno: 27. kolovoza 2025. | Recenzirano: 22. rujna 2025. | Prihvaćeno: 26. rujna 2025.

SAŽETAK

Pozadina: Održivi razvoj ključni je koncept koji oblikuje budućnost u ekonomskim, ekološkim i društvenim dimenzijama. Bitno je da zdravstveni djelatnici budu svjesni ovog problema. Primaljstvo, koje izravno utječe na individualno i javno zdravlje, igra ulogu u postizanju ciljeva održivog razvoja. Cilj je ove studije procijeniti razinu svijesti studenata primaljstva u različitim regijama Turske o održivome razvoju, identificirati obrazovne nedostatke i predložiti poboljšanja.

Metode: Ova presječna analitička studija provedena je na 404 studenta primaljstva s dva sveučilišta u Turskoj tijekom akademske godine 2024./2025. Podaci su prikupljeni pomoću Obrasca za deskriptivne informacije i Ljestvice svijesti o održivom razvoju. Statističke analize provedene su pomoću SPSS 25.0, a normalnost je testirana Shapiro-Wilk testom. Deskriptivna statistika uključivala je učestalost, postotak, srednju vrijednost i standardnu devijaciju. P-vrijednost <0,05 smatrana je statistički značajnom.

Rezultati: Prosječna dob ispitanika bila je 21,24 ± 2,85 godina. Dok je 84,4% čulo za održivost, 92,1% nije dobilo formalno obrazovanje o toj temi. Osim toga, 66,1% nije bilo svjesno ciljeva održivog razvoja, no 81,2% vjeruje da primaljstvo doprinosi njihovom postizanju. Ukupni prosjek rezultata na ljestvici bio je 152,14 ± 20,54. Veća svijest uočena je među studentima prve godine, onima koji su upoznati s održivošću i onima čije su obitelji radile u uslužnom sektoru. ($p < 0,05$).

Zaključci: Studenti primaljstva pokazali su iznadprosječnu svijest o održivom razvoju. Međutim, oni koji su bili izloženi obrazovanju o održivosti ili upoznati s konceptom imali su znatno veću svijest. Ovi nalazi naglašavaju potrebu za integriranjem tema održivog razvoja u nastavne planove i programe primaljstva i razvojem obrazovnih programa za podizanje svijesti.

Ključne riječi: primaljstvo, studenti primaljstva, održivost, održivi razvoj, ciljevi održivog razvoja.

UVOD

Ciljevi održivog razvoja (SDG), koji definiraju globalni razvojni program za razdoblje 2015. – 2030., temelje se na načelima kao što su iskorjenjivanje siromaštva i gladi, osiguranje održivog korištenja prirodnih resursa, promicanje ljudskih prava i socijalne pravde, poticanje globalnog mira kroz sigurnost i jednakost te uspostavljanje zajedničke odgovornosti među narodima putem suradnje više dionika (1,2). Sastoje se od 17 sveobuhvatnih ciljeva i 169 specifičnih zadataka osmišljenih za stvaranje uključive, otporne i održive budućnosti. Mnogi od tih ciljeva, poput 3. cilja (Dobro zdravlje i blagostanje), 5. cilja (Ravnopravnost spolova) i 10. cilja (Smanjenje nejednakosti), izravno su povezani s većim osnaživanjem žena, pristupa

zdravstvenoj skrbi i njihovog aktivnog sudjelovanja u društvenom i gospodarskom životu (3).

Uspjeh zemlje u postizanju ciljeva održivog razvoja usko je povezan sa socijalnim i ekonomskim osnaživanjem žena, koje se često suočavaju sa strukturnim nedostacima u pristupu obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i zapošljavanju (4). Doista, prvi cilj održivog razvoja – „Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima” – nesrazmjerno utječe na žene, posebno u zemljama s niskim i srednjim dohotkom. Siromaštvo je, u mnogim globalnim kontekstima, postalo feminizirano. Rodne norme i dalje stavljaju žene u podređene društvene uloge, često ih ograničavajući na neplaćeno pružanje skrbi i kućanske poslove, čime se ograničava njihova sposobnost djelovanja i pojačavaju ciklusi siromaštva i ovisnosti (5,6). Nedavna globalna izvješća o praćenju naglašavaju da su pandemija COVID-19 i krize povezane s klimom dodatno produbile nejednakosti temeljene na spolu, naglašavajući potrebu da se zdravstveni djelatnici aktivno uključe u agendu ciljeva održivog razvoja (7). S obzirom na to da je primaljstvo profesija u kojoj dominiraju žene i koja se inherentno bavi zdravljem žena, primalje su u jedinstvenom položaju da djeluju ne samo kao pružateljice zdravstvene skrbi već i kao zagovornice društvene transformacije. Primalje trebaju razviti kritičko razumijevanje kako se siromaštvo, nejednakost spolova i sistemska isključenost presijecaju i utječu na zdravstvene ishode žena tijekom cijelog životnog vijeka. Njihova uloga mora se proširiti izvan kliničke prakse i uključivati zagovaranje, mobilizaciju zajednice i suradnju sa socijalnim službama i kreatorima politika kako bi se promicale strukturne promjene usklađene s prioritetima ciljeva održivog razvoja (8,9). Nova istraživanja ističu da primalje, kada posjeduju kompetencije održivosti i vođenja, mogu poslužiti kao ključni akteri u promicanju reproduktivne pravde i zdravstvenih sustava otpornih na klimatske promjene (10). Nadalje, koncept „planetarnog zdravlja” dobio je na važnosti kao okvir koji povezuje ljudsko zdravlje s ekološkom stabilnošću i društvenom pravdom. Ova perspektiva poziva na integriranje održivosti okoliša u nastavne planove i programe zdravstvenih struka, osiguravajući da budući praktičari razumiju međusobnu povezanost ekoloških promjena, društvene pravde i zdravstvenih ishoda (11,12). Integriranje načela održivosti u obrazovanje primalja stoga je ključno ne samo za opremanje studenata ekološkom i društvenom svijesću, već i za njihovu pripremu kao lidera koji mogu doprinijeti planetarnom zdravlju i globalnoj jednakosti (12). Dokazi iz nedavnih europskih i sjevernoameričkih studija sugeriraju da uključivanje ciljeva održivog razvoja u stručno osposobljavanje poboljšava vještine informiranja studenata i jača njihovu sposobnost rješavanja zdravstvenih nejednakosti u različitim kontekstima (13,14).

U tom kontekstu, cilj je ove studije istražiti percepcije studenata primaljstva o ulozi ciljeva održivog razvoja

za 2030. godinu u promicanju zdravlja i jednakosti. Razumijevanje načina na koji buduće primalje konceptualiziraju održivi razvoj ključno je za usklađivanje obrazovnog sadržaja s globalnim zdravstvenim prioritetima. Očekuje se da će nalazi istaknuti potrebu za razvojem kurikuluma ističući potrebu za holističkim i interdisciplinarnim pristupima unutar obrazovanja primalja. Nadalje, poticanje svijesti o održivosti unutar primaljstva ključno je za preoblikovanje zdravlja ne samo kao biomedicinskog problema već kao ekološkog i društvenog konstrukta oblikovanog međusobnom povezanošću svih živih sustava. Štoviše, integriranje načela održivosti u obrazovanje primalja ključno je ne samo za opremanje studenata ekološkom i društvenom svijesću, već i za njihovu pripremu kao lidera koji mogu doprinijeti planetarnom zdravlju i globalnoj jednakosti (15,16).

METODE

DIZAJN

Presječna analitička studija

UZORAK

Populaciju studije činili su studenti primaljstva ($n = 695$) upisanih na odjele primaljstva dvaju sveučilišta smještenih u različitim regijama Turske tijekom akademske godine 2024./2025. Veličina uzorka određena je pomoću programa G*Power 3.1.4.2. Na temelju slične studije u literaturi (4), s razinom značajnosti od $\alpha = 0,05$, statističkom snagom $(1-\beta)$ od $0,95$ i veličinom učinka od $d_z = 0,25$, izračunato je da je minimalna potrebna veličina uzorka 176 sudionika za postizanje snage od 80% . Studija je završena sudjelovanjem 404 studenta primaljstva.

PRIKUPLJANJE PODATAKA

Podaci studije prikupljeni su putem strukturiranog sociodemografskog obrasca koji su sastavili istraživači i Ljestvice svijesti o održivom razvoju. Prikupljanje podataka provedeno je online putem Google obrazaca, sigurne i široko priznate digitalne platforme koja omogućuje učinkovito i povjerljivo prikupljanje podataka. Korištenje online metode olakšalo je pristup sudionicima iz različitih geografskih regija i osiguralo standardizaciju provođenja upitnika. Radi kontrole uzorka, poveznica za anketu distribuirana je samo studentima primaljstva putem službenih sveučilišnih komunikacijskih kanala (studentske e-pošte i studentskih grupa). Na početku obrasca, od sudionika se tražilo da dostave osnovne podatke za provjeru (kao što su sveučilište i akademska godina),

koji su korišteni isključivo za potvrdu i anonimizirani prije analize. Sustav Google obrazaca ograničio je dvostruke prijave s iste IP adrese, smanjujući rizik od višestrukih unosa od strane iste osobe. Nepotpuni ili nedosljedni odgovori isključeni su iz skupa podataka. Sudionici su obaviješteni o svrsi studije, a informirani pristanak dobiven je digitalno prije sudjelovanja.

MJERENJE

Deskriptivni obrazac: Istraživači su sastavili obrazac za sociodemografske podatke koji se sastoji od 9 stavki na temelju sveobuhvatnog pregleda relevantne literature (6,8,9). Ovaj obrazac osmišljen je za prikupljanje osobnih i podataka o porijeklu studenata, uključujući varijable kao što su dob, akademska godina, sveučilište na kojem studiraju, primarnog izvora prihoda obitelji i vrste stambenog područja u kojem su odrasli.

Ljestvica svijesti o održivom razvoju: Ljestvicu su razvili Atmaca i suradnici 2019. godine (17). Studije valjanosti i pouzdanosti ljestvice provedene su sa sveučilišnim studentima. Ljestvica se sastoji od ukupno 37 stavki i uključuje tri poddimenzije: ekonomska održivost (stavke 1-13), društvena održivost (stavke 14-22) i ekološka održivost (stavke 23-37). Među njima, stavke 1, 8, 10, 24, 31 i 35 su negativno formulirane, dok je stavka 26 kontrolna. Ljestvica koristi 5-stupanjski Likertov sustav ocjenjivanja. Minimalni rezultat koji se može dobiti na ljestvici je 36, a maksimalni 180. Cronbachov alfa koeficijent pouzdanosti izvorne ljestvice utvrđen je na 0,91. U našoj studiji, Cronbachov alfa koeficijent izračunat je kao 0,958.

ANALIZA PODATAKA

Statistička analiza istraživanja provedena je pomoću IBM SPSS Statistics verzije 25.0 softvera. Za sažimanje podataka korištena je deskriptivna statistika: za kontinuirane (kvantitativne) varijable prikazani su prosjek (M) i standardna devijacija (SD), dok su za kategoričke varijable korišteni učestalost (n) i postotak (%). Budući da podaci nisu zadovoljavali pretpostavke normalne distribucije, za komparativne analize primijenjeni su neparametrijski testovi. Naime, Mann-Whitneyjev U test korišten je za usporedbe dviju skupina, dok je Kruskal-Wallisov H test korišten za usporedbe koje uključuju više od dvije neovisne skupine. Razina značajnosti od $p < 0,05$ smatrana je statistički značajnom za sve analize. Ove statističke metode odabrane su kako bi se osigurala robusnost i točnost nalaza, uzimajući u obzir prirodu distribucije podataka.

ETIČKA PITANJA

Etičko odobrenje za studiju dobiveno je od Etičkog odbora (datum: 04.12.2024., broj odluke: 2024/429).

Prije početka prikupljanja podataka, svi studenti koji su dobrovoljno pristali sudjelovati u studiji detaljno su obaviješteni o svrsi studije, postupcima i svojim pravima kao sudionika. Pisani i usmeni informirani pristanak dobiven je od svakog sudionika u skladu s etičkim smjernicama. Tijekom svih faza istraživanja strogo su se poštovali principi znanstvenog istraživanja i etike objavljivanja navedeni u Helsinškoj deklaraciji. Očuvana je povjerljivost i anonimnost sudionika, a prikupljeni podaci korišteni su isključivo u istraživačke svrhe. Osim toga, dopuštenje za korištenje ljestvice svijesti o održivom razvoju u studiji formalno je dobiveno od izvornog autora putem komunikacije e-poštom. Autori izjavljuju da nisu u sukobu interesa u vezi s ovim istraživanjem.

REZULTATI

U studiji je sudjelovalo ukupno 404 studenta primaljstva. Prosječna dob sudionika bila je $21,24 \pm 2,85$ godina. Od sudionika, 59,7% bilo je upisano na javno sveučilište smješteno u Jugoistočnoj Anatoliji, dok je 40,3% studiralo u Središnjoj Anatoliji. Većina studenata bila je na prvoj (38,4%) i drugoj (35,6%) godini studija. Značajan dio sudionika (58,9%) izjavio je da je odrastao na selu, a 42,1% navelo je da je glavni izvor prihoda njihove obitelji uslužni sektor (npr. obrazovanje, zdravstvo). Dok je 83,4% studenata prethodno čulo za koncept održivosti, samo 7,9% izjavilo je da ima formalno obrazovanje o toj temi. Osim toga, 33,9% bilo je upoznato s ciljevima održivog razvoja, a 81,2% vjerovalo je da primaljska profesija doprinosi postizanju tih ciljeva (Tablica 1).

Tablica 1. Sociodemografske karakteristike studenata primaljstva (n:404)

	N	%
Dob 21.24±2.85 (Min:18; Max:45)		
Regija		
Središnja Anatolija	163	40.3
Jugoistočna Anatolija	241	59.7
Akadska godina		
1.	155	38.4
2.	144	35.6
3.	64	15.8
4.	41	10.2
Mjesto stanovanja		
Centar grada	37	9.2
Okrug	129	31.9
Selo	238	58.9
Glavni izvor prihoda u obitelji		
Poljoprivreda i stočarstvo	51	12.6
Industrija	74	18.3
Trgovina	109	27.0
Uslužni sektor	170	42.1
Poznavanje termina održivost		
Da	337	83.4
Ne	67	16.6
Stečeno obrazovanje o održivosti		
Da	32	7.9
Ne	372	92.1
Svijest o ciljevima održivog razvoja		
Da	137	33.9
Ne	267	66.1
Primaljstvo doprinosi ciljevima održivog razvoja		
Da	328	81.2
Ne	76	18.8

Srednji ukupni rezultat na Ljestvici svijesti o održivom razvoju bio je 152,14 ± 20,54, što ukazuje na visoku razinu svijesti među studentima primaljstva. Među poddimenzijama, najviši prosječni rezultat zabilježen je u održivosti okoliša (60,62 ± 8,63), a slijede ekonomska održivost (52,75 ± 7,13) i društvena održivost (38,78 ± 6,03). Unutarnja konzistentnost ukupne ljestvice bila je izvrsna, s Cronbachovim alfa koeficijentom od 0,958, što ukazuje na visoku pouzdanost (Tablica 2).

Tablica 2. Srednji rezultati i koeficijenti pouzdanosti Ljestvice svijesti o održivom razvoju i njezinih poddimenzija

Skala	SD	Min.-Maks.	Cronbach's alfa
Ljestvice svijesti o održivom razvoju			
	152.14±20.54	61-180	0.958
Ekonomska održivost			
	52.75±7.13	26-65	0.867
Društvena održivost			
	38.78±6.03	9-45	0.948
Održivost okoliša			
	60.62±8.63	27-73	0.888

Kada su se usporedile razine svijesti studenata prema različitim demografskim i akademskim varijablama, utvrđeno je nekoliko statistički značajnih razlika. Studenti koji studiraju u regiji Središnje Anatolije postigli su značajno više rezultate u svim poddimenzijama: ekonomskoj (55,23 ± 5,27), društvenoj (40,43 ± 4,60) i ekološkoj održivosti (63,76 ± 6,85) u usporedbi s onima u regiji Jugoistočne Anatolije. Analiza varijance otkrila je statistički značajnu razliku u razinama svijesti tijekom akademskih godina (p=0,000). Post hoc analiza s Bonferronijevom korekcijom pokazala je da su studenti prve godine imali značajno više ukupne rezultate svijesti u usporedbi sa studentima druge i treće godine. Iako razlika na temelju mjesta odgoja nije bila statistički značajna, učenici koji su odrasli u urbanim područjima imali su relativno više rezultate (153,43 ± 21,97) od onih koji su odrasli u okruzima ili selima. Osim toga, studenti čije su obitelji bile zaposlene u uslužnom sektoru pokazali su višu razinu svijesti o ekološkoj održivosti u usporedbi s onima čije su obitelji radile u industriji ili poljoprivredno-stočarskom sektoru. Štoviše, sudionici koji su prethodno čuli za koncept održivosti, kao i oni koji su vjerovali da primaljstvo doprinosi ciljevima održivog razvoja, pokazali su značajno višu razinu svijesti u svim poddimenzijama i u ukupnom rezultatu na ljestvici (Tablica 3).

Tablica 3. Usporedba rezultata Ljestvice svijesti o održivom razvoju prema demografskim i akademskim varijablama

Varijabla	Ekonomska održivost	Društvena održivost	Održivost okoliša	Ukupni rezultat Ljestvice svijesti o održivom razvoju
Regija				
Regija Središnja Anatolija	55.23±5.27	40.43±4.60	63.76±6.85	159.43±15.00
Regija Jugoistočna Anatolija	51.07±7.72	37.67±6.61	58.50±9.06	147.21 ±22.27
T, p	6.003; 0.000*	4.630; 0.000*	6.289; 0.000*	6.124; 0.000*
Akadska godina				
1. ^a	54.58±6.33	39.96±5.01	62.87±7.77	157.40±17.60
2. ^b	51.99±7.57	38.26±6.89	60.00±9.15	150.25±22.49
3. ^c	50.65±7.05	37.42±5.78	57.98±8.75	146.03±19.81
4. ^d	51.78±7.16	38.31±6.14	58.41±8.75	148.46±20.88
KW, p	6.299; 0.000*; a-b,c	3.560; 0.014*; b-c	6.659; 0.000*; a-b	6.730; 0.000*; a-b,c
Mjesto stanovanja				
Centar grada	53.91±7.93	40.18±6.67	62.61±8.51	153.43±21.97
Okrug	52.89±5.93	39.24±5.26	61.28±7.92	153.41±17.82
Selo	52.50±7.58	38.32±6.28	60.00±8.98	150.79±21.60
KW, p	0.667; 0.514	2.077; 0.127	1.727; 0.179	1.573; 0.209
Glavni izvor prihoda u obitelji				
Poljoprivreda i stočarstvo ^a	52.82±8.33	39.15±7.20	61.15±9.04	153.11±23.58
Industrija ^b	50.44±7.68	37.14±6.72	57.74±9.49	145.32±22.63
Trgovina ^c	52.49±7.15	38.18±5.57	59.51±8.70	150.19±20.23
Uslužni sektor ^d	53.90±6.23	39.77±5.44	62.42±7.63	156.08±17.88
KW,p	4.209; 0.006*; b-a	3.850; 0.010; b-a	6.703; 0.000*; d-a,b	5.335; 0.001*; b-a
Poznavanje termina održivost				
Da	53.93±6.34	39.57±5.37	61.92±7.85	155.41±18.25
Ne	46.83±7.91	34.83±7.50	54.07±9.41	135.71±23.46
T, p	7.998; 0.000*	6.130; 0.000*	7.719; 0.000*	7.666; 0.000*
Primaljstvo doprinosi ciljevima održivog razvoja				
Da	53.91±6.34	39.59±5.31	61.95±7.77	155.45±17.96
Ne	47.75±8.17	35.28±7.56	54.88±9.76	137.89±24.62
T, p	7.206; 0.000*	5.834; 0.000*	6.787; 0.000*	7.116; 0.000*

RASPRAVA

U ovoj studiji istraživali smo razinu svijesti studenata primaljstva iz različitih regija Turske o održivom razvoju i ciljevima održivog razvoja. Provedena je uz sudjelovanje 404 studenta, a nalazi naglašavaju nekoliko ključnih točaka za obrazovanje primalja i nacionalne strategije usklađene s Agendom 2030.

Visoki prosječni rezultati uočeni u poddimenziji održivosti okoliša usklađeni su s globalnim trendovima koji naglašavaju ulogu zdravstvenog sektora u ublažavanju degradacije okoliša (5). Kao pružatelji primarne zdravstvene zaštite za žene i dojenčad, primalje igraju ključnu ulogu u promicanju ekološki održivih praksi kao što su smanjenje otpada, zagovaranje čiste vode i ekološki prihvatljiva njega rodilje (18). Međutim, relativno slabiji rezultati u poddimenziji društvene održivosti ukazuju na potencijalni nedostatak razumijevanja širih odrednica zdravlja poput jednakosti, socijalne pravde i kulturne kompetencije koje su temeljni stupovi ciljeva održivog razvoja (3). To sugerira da studenti primaljstva moraju poboljšati svoju svijest ne samo o okolišnim i ekonomskim dimenzijama, već i o društvenim čimbenicima koji utječu na kvalitetu života i dobrobit zajednice. Budući da društvena održivost obuhvaća ključne teme poput rodne ravnopravnosti, podrške ugroženim skupinama, kulturne osjetljivosti i jednakog pristupa zdravstvenoj skrbi, ovaj nedostatak može u budućnosti negativno utjecati na holističku i uključivu prirodu skrbi koja se pruža. Stoga je integriranje više sadržaja o društvenoj održivosti u programe stručnog obrazovanja ključno kako bi studenti dobili višedimenzionalnu perspektivu.

Studija je također otkrila da su studenti prve godine pokazali značajno višu razinu svijesti o održivosti u usporedbi s njihovim vršnjacima završne godine. Ovaj nalaz ukazuje na to da bez sustavne integracije kroz kurikulum, početna svijest studenata može s vremenom opadati. Nedostatak održivog potkrepljivanja u kasnijim akademskim godinama može odražavati kurikularne nedostatke u ugrađivanju sadržaja održivosti. Kao što su McKimm i sur. (2020.) također primijetili, učinkovito obrazovanje o održivoj zdravstvenoj skrbi zahtijeva integraciju na svim razinama osposobljavanja i kontinuirano pojačavanje kroz vodstvo fakulteta (19). U tom kontekstu, vertikalna integracija održivosti ključna je ne samo za poboljšanje znanja već i za omogućavanje studentima da povežu svoje profesionalne odgovornosti s globalnim zdravstvenim ciljevima.

Još jedan značajan rezultat ove studije značajna je regionalna varijacija uočena između dva područja Turske. Studenti iz Središnje Anatolije pokazali su veću svijest o svim dimenzijama održivosti. Ove razlike mogu odražavati varijacije u institucionalnim nastavnim planovima i programima, pristup izvannastavnim mogućnostima povezanim s održivošću ili razlike u angažmanu nastavnika (20). Međutim, strukturni i sociokulturni čimbenici

također mogu igrati ulogu. Jača akademska infrastruktura regije i veća izloženost nacionalnim inicijativama za održivost mogu studentima omogućiti bolje razumijevanje problema kao što su siromaštvo, nejednakost, izazovi za žensko zdravlje i ekološki problemi – ključnih tema ciljeva održivog razvoja – što dovodi do jačeg osjećaja društvene odgovornosti. To bi moglo pomoći studentima da personaliziraju i internaliziraju koncepte održivosti. Prethodne studije u Turskoj i drugdje naglasile su važnost institucionalnog vodstva i prioriteta regionalne politike u oblikovanju angažmana studenata s globalnim zdravstvenim kompetencijama (21).

Još je jedan važan nalaz da su studenti čije obitelji rade u uslužnom sektoru imali višu razinu svijesti, posebno u dimenziji ekološke održivosti. To može biti posljedica veće izloženosti obrazovanju, medijima ili zdravstvenim profesijama u kućanstvima koja se temelje na uslugama. To je u skladu s međunarodnim studijama koje pokazuju da su studenti iz urbanih i uslužno orijentiranih sredina više upoznati s globalnim diskursima održivosti (17,22).

Posebno je upečatljiv rezultat da, iako pokazuju snažno uvjerenje u doprinos primaljske profesije postizanju ciljeva održivog razvoja, samo mali dio studenata ima formalno obrazovanje o toj temi. Ovaj jaz je zabrinjavajući s obzirom na sve veći globalni naglasak na kompetencijama održivosti među zdravstvenim djelatnicima. Međunarodna konfederacija primalja (8) izričito preporučuje da programi obrazovanja primalja integriraju načela održivog razvoja u svoje temeljne nastavne planove i programe. Međutim, pregled literature otkriva slične nalaze kao i naša studija: iako studenti izražavaju snažan interes za održivost, formalna obuka o toj temi ostaje ograničena (6,23,24). Integriranje ovih načela kroz teorijsku nastavu i učenje u zajednici može poboljšati ne samo svijest već i sposobnost studenata da djeluju kao pokretači promjena u svojoj budućoj praksi (9).

PRAKTIČNE IMPLIKACIJE

Nalazi ove studije imaju nekoliko praktičnih implikacija za obrazovanje i praksu primalja. Prvo, rezultati ističu hitnu potrebu sustavnog integriranja koncepata održivosti u nastavne planove i programe primalja. Ugradnjom sadržaja vezanih uz održivost u sve akademske godine, obrazovni programi mogu spriječiti pad svijesti uočen među studentima završnih godina i osigurati kontinuitet znanja. Drugo, edukatori bi trebali dati prioritet iskustvenim strategijama učenja i strategijama učenja temeljenima na zajednici, omogućujući studentima da primjenjuju načela održivosti u stvarnim kontekstima i razvijaju kompetencije potrebne da djeluju kao pokretači promjena u svojoj profesionalnoj praksi.

Štoviše, studija pokazuje da je svijest primalja o održivosti usko povezana sa širim pitanjima socijalne

pravde, rodne ravnopravnosti i ekološke odgovornosti. Stoga bi programi obrazovanja primalja trebali pružiti ne samo teoretsko znanje, već i poticati vještine lobiranja, vodstva i međuprofesionalne suradnje. Takve su kompetencije ključne za rješavanje zdravstvenih nejednakosti i doprinos ciljevima održivog razvoja na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Konačno, kreatori politika i sastavljači nastavnih planova i programa mogu koristiti ove nalaze za osmišljavanje ciljanih modula obuke i institucionalnih strategija, osiguravajući da buduće primalje budu opremljene potrebnim alatima za promicanje zdravlja i održivosti.

OGRANIČENJA

Ova studija ima nekoliko ograničenja. Prvo, uzorak je bio ograničen na studente s samo dva sveučilišta smještena u različitim regijama Turske, što može utjecati na generalizaciju nalaza na sve studente primaljstva diljem zemlje. Drugo, podaci su prikupljeni putem online obrazaca samoprocjene, što može biti podložno pristranosti odgovora ili učincima društvene poželjnosti. Osim toga, presječni dizajn studije ograničava mogućnost izvođenja uzročnih zaključaka. Buduća istraživanja trebala bi uključivati raznolikije institucije, koristiti longitudinalni dizajn i istražiti utjecaj ciljanih obrazovnih intervencija na svijest o održivosti u obrazovanju primalja.

ZAKLJUČAK

Ova je studija otkrila da studenti primaljstva općenito imaju visoku razinu svijesti o održivom razvoju. Međutim, razina svijesti bila je značajno viša među studentima koji su imali prethodno znanje o održivosti, onima koji su vjerovali u doprinos struke Ciljevima održivog razvoja (SDG) i studentima prve godine. Nalazi naglašavaju kritičnu potrebu sustavnog integriranja koncepta održivosti u nastavne planove i programe primaljstva, posebno u ranim fazama obrazovanja. Nadalje, regionalne i socioekonomske razlike uočene u rezultatima svijesti sugeriraju da bi trebalo prilagoditi obrazovne strategije kako bi se osiguralo ravnomjerno razumijevanje održivosti među različitim studentskim populacijama. Promicanje svijesti o održivosti u obrazovanju primaljstva ključno je za pripremu budućih stručnjaka doprinosu globalnim ciljevima zdravlja i jednakosti kroz informiranu i odgovornu praksu.

ZAHVALE

Zahvaljujemo sudionicima ispitivanja.

DOPRINOS AUTORA

Koncept i dizajn studije napravili su ED, TY, NU, BT. Prikupljanje podataka proveli su ED, TY, NU, a ED, NU, BT proveli su upravljanje podacima, analizu i interpretaciju. ED, NU, BT pripremili su početni nacrt rukopisa, a kritičke revizije važnog intelektualnog sadržaja proveli su ED, TY, NU, BT. Svi autori pročitali su i odobrili konačnu verziju rukopisa te preuzimaju odgovornost za integritet i točnost analize podataka. Dopisni autor potvrđuje da svi navedeni autori ispunjavaju kriterije autorstva.

LITERATURA

1. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. Available from: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2023/2024. New York: UNDP; 2023.
3. UN Women. Gender Equality and the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2023. Available from: <https://www.unwomen.org>
4. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Women at the Core of Sustainable Development. OECD; 2022. Available from: <https://www.oecd.org>
5. World Health Organisation (WHO). Health and gender equity in the context of the SDGs. Geneva: WHO; 2022.
6. Naidu T, Ramani S. Transforming global health professions education for sustainability. *Medical education*. 2024;58(1):129-35. <https://doi.org/10.1111/medu.15149>
7. UN Women. Progress on the Sustainable Development Goals: Gender Snapshot 2023. New York: UN Women; 2023.
8. International Confederation of Midwives (ICM). Essential Competencies for Midwifery Practice Framework. The Hague: ICM; 2021. Available from: <https://www.internationalmidwives.org>
9. McCormack J, Noble C, Rutherford S, et al. Integrating the sustainable development goals into health professions' curricula: using the nominal group technique to guide their contextualisation. *BMC Med Educ* 24, 972:2024. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-05968-0>
10. Renfrew MJ, Cheyne H, Bradshaw G, et al. Midwifery and the Sustainable Development Goals: a global agenda for maternal and newborn health. *Midwifery*. 2020;108:103303. doi:10.1016/j.midw.2020.103303
11. Papadiochou A, Diamanti A, Metallinou D, Georgakopoulou VE, Taskou C, Kagkouras I, Sarantaki A. Impact of Climate Change on Reproductive

- Health and Pregnancy Outcomes: A Systematic Review. *Cureus*. 2024;16(8):e68221. <https://doi.org/10.7759/cureus.68221>
12. Mainaly J, Gentle P. Reproductive justice in an era of climate change and gender inequality. *Social Sciences & Humanities Open*. 2025;12:101828.
13. Dogan EIK, EkizP, Meyer CG. Planetary health education for nursing students: A scoping review. *Nurse Education Today*. 2025:106812.
14. Avelar ABA, da Silva Oliveira KD, Farina MC. The integration of the Sustainable Development Goals into curricula, research and partnerships in higher education. *International Review of Education*. 2023;69(3):299-325.
15. Carrion C, Llamas CA, Safitri ED, Domènech-Panicello C, Downward GS, Findyartini A, O'Callaghan-Gordo C. Conceptual frameworks, competencies, contents and teaching methods in planetary health education for health students and professionals: a global systematic scoping review. *BMC Medical Education*. 2025;25(1):956.
16. Richardson K, Steffen W, Lucht W, Bendtsen J, Cornell SE, Donges JF, Drüke M, Fetzer I, Bala G, von Bloh W, Feulner G, Fiedler S, Gerten D, Gleeson T, Hofmann M, Huiskamp, W, Kummu M, Mohan C, Nogués-Bravo D, Petri S, Rockström J. Earth beyond six of nine planetary boundaries. *Science advances*. 2023;9(37):eadh2458. <https://doi.org/10.1126/sciadv.adh2458>.
17. Atmaca N, Demirtaş B, Aydın N. Sustainable Development Awareness Scale: A validity and reliability study. *Trakya Univ J Soc Sci*. 2019;21(1):123-38.
18. Omrani OE, Dafallah A, Paniello Castillo B, et al. Envisioning planetary health in every medical curriculum: an international medical student organisation's perspective. *Med Teach*. 2020;42(10):1107-11. [doi:10.1080/0142159X.2020.1796949](https://doi.org/10.1080/0142159X.2020.1796949)
19. McKimm J, Redvers N, El Omrani O, Parkes MW, Elf M, Woollard R. Education for sustainable healthcare: Leadership to get from here to there. *Med Teach*. 2020;42(10):1123-7.
20. Gökçekuş H, Özdemir D. Regional disparities in environmental awareness among Turkish university students. *Sustainability*. 2020;12(23):10117.
21. Lozano R, Barreiro-Gen M, Lozano FJ, Sammalisto K. Teaching sustainability in European higher education institutions: An overview. *Sustainability*. 2019;11(2):345.
22. Seatter CS, Ceulemans K. Teaching sustainability in higher education: Pedagogical styles that make a difference. *Can J High Educ*. 2017;47:47-70.
23. Ananiadou K, Claro M. 21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries. OECD Education Working Papers, No. 41. 2009.
24. Rodríguez Rosales G, Balsiger P, Sterling S, et al. Transformative learning in the field of sustainability: a systematic literature review. *Int J Sustain High Educ*. 2020;21(3):52-46. [doi:10.1108/IJSHE-05-2019-0168](https://doi.org/10.1108/IJSHE-05-2019-0168)